

De breuklijn van onze tijd

Rik Coolsaet

Tussen binnenland en buitenland bestaat geen waterdicht schot. Als het regent in de wereld, dan druppelt het in het binnenland. Waait er een stormwind over de grote wereld, dan onweert het ook in eigen huis. Als vele landen in de greep zijn van het extremisme, dan stevent de wereldpolitiek af op een ramp.

Zo luidt de boodschap van Sundeep Waslekar. Hij staat aan het hoofd van *Strategic Foresight Group*, een bescheiden, maar erg inventieve denktank in Bombay, India. De afgelopen jaren heeft hij herhaaldelijk bewezen vele andere waarnemers een stap voor te zijn. Zijn laatste rapport, *An Inclusive World*, luidt de alarmbel over het toenemende extremisme in de wereld.

De Arabische wereld heeft ongelijk, zo schrijft Waslekar, om alle schuld in de schoenen van het Westen te schuiven en het Westen om enkel op Al-Qaeda in te zoomen, en blind te blijven voor de eigen fouten. Uiterst rechts in Europa, evangelische christenen in de Verenigde Staten, Latijns-Amerika en Afrika, extremistische hindoes en boeddhisten in India en Sri Lanka, radicale islamisten in het Midden-Oosten en elders: overal zijn krachten aan het werk, die inspelen op een wijd verspreid gevoel bij groepen mensen dat zij naar de zijlijn van de samenleving worden geduwd.

Onlangs vroeg Sundeep Waslekar hoe groot ik de kans achtte dat we afstevenden op een grootschalig militair conflict. Na een moment van verbijstering over zijn vraag en wat optimistische tegenargumenten van mijn kant, stelde hij de diagnose van de koorts van onze tijd. Extremisme, niet terrorisme is het grootste gevaar. Als we niet opletten, dan breekt binnenkort het Tijdperk van de Concurrerende Fundamentalismen aan. En als staten en samenlevingen in de greep zijn van extremistische krachten, dan loert internationale, militaire confrontatie om de hoek.

Het hoeft nochtans daarop niet uit te draaien. In een van de mooiste passages beschrijft Waslekar hoe de menselijke beschaving, zoals we die nu kennen, het resultaat is van invloeden en ideeën uit alle uithoeken van de wereld. De beschaving ontstond niet met de verlichting. Afrika kon al rekenen toen Europeanen nog in spelonken leefden. De moslimbeschaving kende periodes van bloei omdat denkers en heersers de Griekse beschaving in zich opnamen, waarna ze dat erfgoed weer aan een nieuwe generatie in het Westen doorgaven. In de loop der tijden hadden zich in die erfenis intussen ook nog Indische, Joodse en Chinese bijdragen genesteld.

Op dat gezamenlijke verleden projecteert Waslekar een alternatieve toekomst, gebouwd op een gemeenschappelijke identiteit en een gedeelde toekomst. Hij suggereert een reeks ambitieuze, internationale bouwwerken: een originele formule voor een semipermanente conferentie over het Midden-Oosten, een gestructureerde dialoog tussen het Westen en de moslimwereld, een internationale studiegroep over de menselijke beschaving, en een initiatief voor een Arabisch-islamitische renaissance.

Misschien is dit wel de keuze waar onze generatie voor staat, zowel internationaal als in de nationale politiek: een samenleving die uitsluit of een samenleving die insluit.

Ook in eigen land voel je immers die spanning tussen een verharding van de geesten of een inclusieve samenleving. De enen zetten in op vreemdelingen en veiligheid, terwijl de anderen bruggen tussen samenlevingen trachten te slaan. De enen spelen in op onzekerheid, de anderen willen perspectief bieden. De enen roepen op tot uitsluiting, de anderen bouwen aan een toekomst.

(Knack, 31 januari 2007)